

Günümüzde İsim Koyma Trendleri Üzerine Bir İnceleme

A Review on the Modern Naming Trends

Sevim Koçer

Kocaeli Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü,
Kocaeli, Türkiye,
skocer@kocaeli.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 21.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 04.07.2024
Yayınlanma Tarihi/ Available Online:
05.08.2024

Öz: Araştırma ile günümüzde Türkiye’de konulan isimlerin kaynaklarının neler olduğu ve isim koyma ritüelleri hakkında bilgi toplanmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma ile gençlere isimlerini kim vermiş, ne zaman vermiş, bu isimleri neden vermiş, aile geleneği olan isimler nelerdir, nasıl bir isim verme töreni yapılmış ve kendilerine verilen isimler hakkında neler düşünmektedir sorularına yanıt aranmaktadır. Araştırmanın örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen farklı üniversitelerde okuyan 416 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmaktadır. Araştırmaya 132 erkek, 284 kadın toplam 416 öğrenci katılmıştır. Kadın katılımcılarda 156 farklı isim yer alırken; erkek katılımcılarda 88 farklı isim saptanmıştır. Erkeklerin isimlerinin yarısının dini kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Kadınların isimlerinin kaynaklarında birinci sırada Kur’an’da geçen bir kavram, ikinci sırada bir duygu veya kişilik özelliğini temsil eden isimler ve üçüncü sırada dönemin moda isimleri yer almaktadır. Kadınların isim kaynakları açısından erkeklerden farklılaştığı görülmektedir. Kadınlarda özellikle geleneksel isimlere ekler getirilerek yeni isimler oluşturulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İsim, İsim Verme, Ritüel, Gelenek

Abstract: This research aims to collect information about the origins of modern Turkish names and naming rituals. The study seeks to answer the following questions: Who gave the young people's names? Why did they choose those specific names? Which names derive from family traditions? What types of naming ceremonies were held? What are people's thoughts on their given names? The sample of the research consists of 416 students studying at different universities selected by the purposive sampling method. A questionnaire was used as a data collection tool in the research. A total of 416 students, 132 men, and 284 women, participated in the research. Men participated with 88 different names, while 156 different names were collected from the female participants. Fifty percent of the male participants' names are thought to have religious origins. When it comes to the origins of women's names, a Qur'anic concept ranks first, names that symbolize an emotion or a characteristic of the personality rank second, and names that were popular during the time rank third. It is observed that women differ from men in terms of name sources. Particularly for women, new names are being created by appending suffixes to traditional names.

Keywords: Name, Naming, Ritual, Tradition

Extended Abstract

People's identities are reflected most strongly by their names. There are customs concerning naming that represent culture in society. Names are important because they reflect both an individual's origin and personality. Individuals cannot choose their names; their families do so on their behalf. Cultural elements, historical customs, and beliefs are significant factors in naming. In this regard, names play an important role in establishing an individual's place in communities.

Although the purpose of naming was initially to make life easier by classifying and defining objects, the religious or spiritual aspect has gained prominence over time and evolved into a folkloric element (Yeşildal, 2018, 51). Children are given names that are carefully chosen because the names have symbolic meanings that will influence the child's personality, future, and status in society. There is a widespread belief that a child inherits the meaning of the name they carry (Örnek, 1995, 103).

Fundamentally, naming is a social act. It plays a crucial role in both personality development and social integration. The individual's surname is derived from the father. While surnames identify an individual within a kinship network, the first given name reveals the dimension of individuality (Finch, 2008, 711).

Ancient Turkic peoples believed that a newborn child's name would determine his fate. That is why they made an effort to give their children good names. They believed that young people with beautiful names might grow up to be nobles and leaders who govern their tribes or the entire people. As the Islamic faith grew, people began consulting clerics and imams for children's names, believing that they had the best suggestions in this regard (Coldaşbaev & Yoldaş, 2016, 35).

This research aims to collect information about the origins of modern Turkish names and naming rituals. The study seeks to answer the following questions: Who gave the young people's names? Why did they choose those specific names? Which names derive from family traditions? What types of naming ceremonies were held? What are people's thoughts on their given names?

The sample of the research consists of 416 students studying at different universities selected by the purposive sampling method. A questionnaire was used as a data collection tool in the research. Five demographic questions are included in the survey, along with seventeen inquiries concerning the participants' names, their origins, the customs that surround them, and their opinions on them.

The study's findings were divided into three categories: findings related to demographics, names, naming customs, and attitudes regarding the given names.

A total of 416 students, 132 men, and 284 women, participated in the research. Most of the participants are under 25 years old, having been born after the year 2000.

Men participated with 88 different names, while 156 different names were collected from the female participants. Among the female participants, the most frequently used names were Irem, Fatma, Elif, Ayşe, and Zeynep. Muhammed, Mustafa, Ali, and Ahmet were found to be the names that the male participants used the most frequently.

It was discovered that the percentages of male participants whose names were given solely by their fathers or on a joint decision by their mothers and fathers were nearly equal. The percentage of participants named by their mothers alone was almost half of the rate of those named by their fathers alone. The rate of those who were named on joint decisions of mothers and fathers among the female participants were in the first place. It is noted that the names of half of the participants, both male and female, were chosen prior to birth.

It has been discovered that names related to God's attributes, prophets, and relatives of the prophet rank highest among the male participants. Fifty percent of the male participants' names are thought to have religious origins, along with those about a Qur'anic concept. The name of a deceased or living elder from the family comes in second place in the list of male names.

When it comes to the origins of women's names, a Qur'anic concept ranks first, names that symbolize an emotion or a characteristic of the personality rank second, and names that were popular during the time rank third. The name of an elderly member of the family, whether alive or deceased, is given to women in fourth place. It is observed that women differ from men in terms of name sources.

The majority of the participants' names have not been given to other relatives, according to data on name similarity within families. This indicates a tendency among families to give unusual names. The women's names that are most commonly used in families are Zeynep, Elif, Ayşe, and Fatma. Mehmet, Mustafa, Ali, Muhammed, Hasan, Yusuf, and Ahmet are some of the most popular male names in families. It is evident that the names of the prophets and their close relatives are the names that are most frequently used by people of both genders.

When it comes to naming rituals, men and women follow similar trends: fathers or other family elders reciting the Adhan out to the child's ear, organizing a dinner in the child's honor, and inviting

neighbors and family members. The reciting of the Adhan by the imam in charge of a mosque, along with setting up prayers, hosting a meal, and inviting family and neighbors over to the home, is the second most commonly performed ritual.

The participants were asked five questions to find out what they thought of the names their families had given them. The great majority of participants, both male and female, are opposed to having their names changed. However, they do not like the name their parents have given them. The majority of participants, both male and female, said that their names had meaning. Half of the male participants consider their names traditional, while half of the female participants consider their names modern. Particularly for women, new names are being created by appending suffixes to traditional names. Women are also frequently given popular names and names of celebrities. When the participants were asked whether they would choose the same name if they had a chance, it was found that women were dissatisfied with their names at a higher rate than men.

1. Giriş

İsim kişilerin kimliğini yansıtmada en önemli semboldür. İsim verme eylemi toplumun kültürünü yansıtan geleneklere sahiptir. İsimler bireylerin kökenini yansıtmının yanı sıra kişiliğini de yansıtmaları bakımından önemlidir. Bireyler kendi isimlerini seçme şansına sahip olmazken isimleri aileleri tarafından bireyler adına seçilmektedir. İsim seçiminde kültürel unsurlar, geçmişten gelen adetler ve inanışlar etkilidir. Bu yönüyle isimler bireyin toplulukların birer parçası olmasında da önemli rol oynamaktadır.

İsim verme eylemi doğayı tanıma, somutlaştırma ve sınıflandırma amacıyla başlarken zaman içinde anlam değiştirerek bireylerin kimliğini yansıtmada bir araç olarak kullanılmıştır. İlk isimler bireye özgü iken soyadları aileleri temsil etme ve aileye aidiyeti pekiştirme amacını taşır.

Bireylerin isim almasında her toplumda farklı unsurlar ağır basmasına rağmen, dini inançların hemen hemen tüm topluluklarda isim kaynağı olduğu görülmektedir. İsim seçiminde önemli diğer bir unsur aile büyüklerinin isimlerinin verilmesi şeklindedir (Balta, 2013, 203). Erkek çocuk ve kız çocuklara isim vermede aile büyüklerinin farklı tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Erkek çocuklar hemen hemen tüm toplumlarda ailenin devamını sağlama rolü üstlendiği kabul edildiğinden isim verilirken daha titizlikle seçim yapılır (Finch, 2008, 720). Aile büyüklerinin isimleri, dini isimler, saygı duyulan dini liderlerin isimleri erkek çocuklara yoğunlukla verilir. Kız çocuklarının isimlendirilmesinde ise daha esnek davranıldığı görülmektedir. Kız çocuklarına doğa unsurları, bitki adları, renkler, kokular, çiçek adları ve duyguları temsil eden isimler verilmesi çoğunlukla görülür.

Geçmişte yaşamış Türk topluluklarında isim almak için ismin hak edilmesi ve bir başarının sergilenmesi gerekmektedir. Bu başarısına göre çocuklar isim almaktadır. İslamiyet'in benimsenmesi ile Türk topluluklarında isim seçiminde dinin ağırlıklı etkisi olmuştur. Allah'ın sıfatları, peygamberlerin adları, peygamberin aile fertleri, halifeler, dini liderlerin adları, Kur'an'da geçen kavramlar isim seçiminde etkili olmaktadır. Örneğin 2000 yılından bu yana Türkiye'de en çok verilen erkek isimleri Yusuf, Mehmet ve Mustafa'dır. Kız çocuklarına en çok verilen isimler Zeynep, Elif ve Merve'dir. Bu isimler Türk toplumunda isim seçiminde dinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Her ne kadar dini kaynaklı isimler ilk sırada yer alsada da Türk toplumunda dünyada en çok çeşitliliğe sahip isimler olduğu tespit edilmiştir. Türk toplumunda kız çocuklarında dini isim koyma ilk sırada yer almasına rağmen çeşitlilik açısından erkek isimlerinden fazla olduğu tespit edilmiştir (Örnek, 1975).

Aileler çocuklarına isim seçerken onlar için hayallerini ve gelecekteki onlar için beklentilerini yansıtmaktadır. Bu nedenle tarihi kahramanların, liderlerin, dini önderlerin, siyasilerin isimleri veya güçlü hayvanların isimleri seçilir. İsim seçiminde Türk topluluklarındaki yaygın bir uygulama da çocuğun doğum zamanının ve gününün isim olarak tercih edilmesidir. Şafak vakti doğması, cuma günü doğması, üç aylarda doğması, dini veya milli bir bayramda doğması çocuğa isim verirken etkili

olmaktadır. İsim seçiminde her ne kadar din etkili olsa da moda olan isimler ve zamanın sanatçılarının veya ünlülerinin isimleri de çocuklara isim seçmede etkili unsurlar arasındadır.

Bu çalışmada isim kavramı, Türk toplumunda isim kaynakları ve isim verme gelenekleri incelenmiştir. Bu çalışma ile günümüzde isim koymada hangi unsurların etkili olduğu, en popüler isimlerin neler olduğu ve bireylerin isimleri hakkındaki tutumlarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.İsim Kavramı

Onomastik, özellikle kişi adlarına odaklanarak isimlerin incelenmesiyle ilgilenen bir bilim dalıdır. Bu disiplinin alt dallarından biri olan antroponomi, kişi adları bilimi olarak bilinir ve adlar, soyadlar, takma adlar ve sanlar gibi çeşitli isim türlerini içerir (Aksan, 2003, 5).

İsim verme eylemi başlangıçta gündelik yaşamı kolaylaştırmak yani nesnelere sınıflandırmak ve somutlaştırmak amacını taşıırken zamanla folklorik bir unsura dönüşmüş dinî veya inançsal yönü öne çıkmıştır. İsimlerin bazıları, özellikle insan isimleri ve verildikleri varlıklar üzerine yapılandırılmış kutsal etiketler olarak görülmektedir (Yeşildal, 2018, 51). Afrika kültürel uygulamaları, isimlerin insanlar ve onların varlığı için kutsal olduğu maneviyatla doludur. Afrikalılar için kişinin ismi onun ruhudur. Göksel güçlere sahiptir ve ruhsal varsayımları bünyesinde barındırır (Fakuade, Friday-Otun & 2020, 253). İsimler, sadece kişinin toplumsal ve bireysel kimliğini değil, aynı zamanda büyüsel gücünü de belirten sembollerdir. Bu nedenle, çocuklara verilen isimler özenle seçilir, çünkü taşıdığı anlam çocuğun kişiliğini, geleceğini ve toplum içindeki yerini biçimlendirir. İsmi anlamının, çocuğun kişiliğine etki ettiğine inanma geleneği vardır (Örnek, 1995, 103).

İsim verme, özünde sosyal bir eylemdir. İsim verme, toplumsal bütünleşme ve kişiliğin oluşturulması süreçlerinde kritik bir unsur olarak yer alır. Tüm dünyada genel uygulamada bireyin soyismi babanın soyismine alarak belirlenmektedir. Soyisimleri bireyi bir akrabalık ağında kökleştirirken; ilk isim seçimi bireysellik boyutu ortaya koyar. Bu yönüyle isimler iki boyut taşır; soyisimleri aracılığıyla aile köklerini yani akrabalık ilişkisini yansıtmaları ve ilk isimleriyle bireyselliklerini yansıtmalarıdır (Finch, 2008, 711).

Çocukların isimlerinin seçimi, ebeveynlerin kendileri için önemli olan akrabalık ilişkilerini doğrulamak ve pekiştirmek için seçilen bir yoldur. Önceki nesillerdeki insanların isimleri, onlarca yıl yaşaması beklenen çocuklar için kullanılır. Bu, bir aile ismini korumaktan çok, ebeveynler için önemli olan belirli bir ilişkiyi kabul etmek ve çocukları aracılığıyla bu ilişkiye daha uzun bir yaşam süresi vermekle ilgilidir. Amerika'da ve İngiltere'de ilk doğan çocuğa akrabalık bağı olan bir isim verilmektedir. İlk doğan çocuklar, özellikle erkek çocuklar, ailelerin devamlılığında özel bir role sahiptir (Finch, 2008, 720).

Dinsel isimlerin verilmesi, birçok toplumda yaygın bir geleneğe işaret eder. Özellikle Hristiyan toplumlarında, kişi isimleri genellikle Eski Ahit ve İncil'de geçen peygamberlerin ve dini liderlerin isimlerine dayanır. Örneğin, İsa'yı vaftiz eden aziz Yuhanna'nın adı, Yahya, birçok Hristiyan ülkesinde en yaygın erkek isimlerinden biridir. Eski Ahit'te bulunan Yakob (Yakup), Abraham (İbrahim), Salomon (Süleyman), Samuel (İsmail), Daniel (Danyal) ve David (Davut) gibi isimler de oldukça yaygındır. İslam'ın yayılmasıyla birlikte, önceki dinlerin peygamberlerinin ve dini liderlerin isimleri Müslüman toplumlarda da ekseriyetle kullanılmıştır. Ayrıca, Allah'ın sıfatları olan Rahman, Rahim ve Rauf gibi kelimelerden türetilmiş Abdülkadir, Abdüssamet ve Abdurrahman gibi isimler Müslüman toplumlarda sıklıkla görülür (Aksan, 2003, 116). Kur'an'ın isimlerinden birisi olan Furkan kelimesinin çocuklara isim olarak verilmesinin yanında Kur'an-ı Kerim'de geçen pek çok isim ve kavram da çocuklara isim olarak verilmektedir (Türktaş, 2019, 38).

Ayrıca, ünlü kişilerin, saygı ve minnet duyulan kimselerin isimlerini verme her toplumda yaygındır. Anne babalar çocuklarına bu kişilerin isimlerini verirken çocuklarının da bu ünlü ve saygın kişiler gibi olmasını istemektedir. Örneğin Büyük İskender'in ismi İskender ve Alexandre (Fransızlarda) ve Alexander (Almanlarda) ve Sandor (Macarlarda) görülür. Türklerde Cengiz, Attila, Timur, Fatih, Yavuz ve Mustafa Kemal gibi isimler verilmesi aynı eğilimden kaynaklanır (Aksan, 2003, 117).

3. Türklerde İsim Koyma Geleneği ve İsim Kaynakları

Geçmişte Türk toplumlarında iyi bir isme sahip olan çocukların ileride toplumlarının liderleri ve bilge kişileri gibi önemli pozisyonlara yükselebileceği düşünülürdü. Bu nedenle, ebeveynler çocuklarına iyi bir isim seçmeye özen gösterirlerdi. İslam'ın yayılmasıyla birlikte, bu inanç biçiminde bir değişiklik olmuştur. Ebeveynler, en iyi isimlerin İslami liderlere, âlimlere ve din adamlarına ait olduğuna inanarak çocuklarının isimlerini bu şekilde seçmeye başlamıştır. İslam'ın etkisiyle, Türk toplumlarında isim seçiminde dini motifler daha belirgin hale gelmiştir (Coldaşbaev & Yoldaş, 2016, 35).

Doğumdan sonra çocuğa verilen ilk isim genellikle göbek adıdır. Bu isim, çocuğun göbeğini kesen bir yakını veya aile üyeleri tarafından seçilir. Göbek adı, genellikle çocuğun, ahirette diriliş gününde çağrılacağına inanıldığı için, peygamberlerin ve yakın akrabaların isimleri gibi dini isimlerden oluşur. Bu uygulamaya, İslamiyet'in kabulünden sonra gelenek haline gelmiştir (Türktaş, 2019, 36).

Eski Türk toplumunda şahıs ve toplum isimleri yapılan iş ve değere göre verilir. Türklerde beğenilen bir inanç ve davranışın karşılığı olan boy isimlerine örnek olarak şunlar verilebilir; insanları sağlam ise Kayı, devletli ve nimetli ise Bayat, ülkeyi alan ve düzene sokan ise Dodurga, vahşi yerde kılıç çalıp comakla harp etmiş ise Salur, işinde çevik ve avcılığa düşkün ise Avşar isimlerini almışlardır (Şen, 2010, 154).

Oğuz Kağan Destanında erkek çocuklar bir yiğitliğini göstermeden ad alamamaktadırlar. Bu nedenle bir cesaret gösterecek eylemlerini yapana kadar adsız olarak kalırlardı. Çocuk ad almayı hak edecek bir cesaret gösteren davranışı sonrasında Dede Korkut davet edilir ve o çocuğa isim verirdi (Şen, 2010, 155). Dede Korkut Hikâyelerinde olduğu gibi, Yakut Türkleri de çocuk doğduğunda gerçek ismini vermezler. İlk geçici bir isim verirler. Gerçek isim ise ancak çocuk yay çekip ok attıktan sonra verilir. Çocuğun isim alması için bir yiğitlik göstermesi gerekir (Akt. Alkaya, 2001, 443).

Ad alıncaya kadar adsız yaşayan çocuklar ömür boyu da adsız kalabilirler. Bazen aile çocuğunu kışkırtıcı gözlerden ve kötü ruhlardan korumak için adsız diye çağırır. Böylece bir oğul adsız işe yaramaz ve ruhunu alıp götürmeye değmez şeklinde düşünerek kötü ruhun çocuğa yaklaşmayacağına inanılır. Örneğin Altay Türklerinde güzel isimlerin kötü ruhların ilgisini çektiğine inanılır ve çocukların büyüyüp şeytanların artık onlar için tehlike olmayacağı yaşa gelinceye kadar Domuz, İtalmaz, Yaramaz, Dadak, Dino, Cayle ve Havi gibi kötü anlamları olan isimler verilir (Aksan, 2003, 115; Güllüdağ, 2002, 83). Türk toplumunda kötü ruhlardan korumak için ailelerin çocuklarına verdikleri isimlere örnek olarak; Satuk, Satılmış, Duran, Dursun, Durmuş, Durdu ve Yaşar isimleri verilebilir. Yine Türk toplumunda Türk inancını ve koruyuculuğunu barındıran Güneş, Ay, Yıldız, Dağ, Deniz, Yıldırım, Şimşek ve Çınar gibi isimler verilmektedir. Bazı isimler doğum sırasındaki doğa olaylarının hatırasını yaşatmak amacıyla da verilmektedir. Bunlara örnek olarak; Gündoğdu, Aydoğdu, Yağmur, Bora, Tuman, Duman ve Tolun isimleri sayılabilir (Şen, 2010, 158).

Türkler, yaşadıkları çağın özelliklerine ve yaşam tarzlarına göre çocuklarına çeşitli isimler vermekteydi. Bu isimler, dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik yapısıyla bağlantılıydı. Örneğin, Göktürk İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Uygurlar, yerleşik yaşama geçmiş ve bilime önem vermiştir. Bu nedenle, çocuklarına Bilge Kağan, Kutlug Bilge gibi isimler vererek bilgi ve bilgelik kavramlarını vurgulamıştır (Türktaş, 2019, 36).

Orta Asya Türklerindeki Atalar kültü inancı, insanların atalarının ruhlarıyla ilişkilerini ölümlerinden sonra da devam ettiğini kabul eden bir inanç sistemidir. Bu sebeple, insanlar bazen atalarının kötülüklerinden korunmak amacıyla atalarının isimlerini çocuklarına vermişlerdir. Bu inanç nedeniyle, hayatta olan yakınlar, atalarının ruhlarının kendilerine zarar vermemesi için çocuklara onların isimlerini vererek potansiyel bir kötülüğü engellemeye çalışırlar. Böylelikle, sevdikleri ve değer verdikleri kişilerin isimlerini yaşatarak onları anmış olurlar (Yeşildal, 2018, 51-57).

Daha önceki çocukları yaşamayan aileler yeni doğanın yaşaması için ona Durdu, Duran, Dursun, Durmuş, Durak, Yaşar, Baki, Yeter, Durali, Durhasan ve Hayati adları vermektedir. Çocukları sürekli ölen aileler son çocuklarının yaşamasını sağlamak için onları babalarına, ebesine veya herhangi bir tanıdığı veya evliyaların türbelerine satmaktadır. Bu çocuklara Satılmış, Ökkeş veya Süppü isimlerinden birini vermektedir. Arka arkaya kız çocuğu olan aileler erkek çocuklarının olmasını istediklerinde son kız çocuklarına Döne, Döndü veya Yeter isimlerinden birini vermektedir (Aksan, 2003, 120; Acıpayamlı, 1992, 5-6; Sevinç & Elmas, 2024, 312).

Geçmişte yeni doğan bebek sık sık hastalandığında ismi ağır gelmişti diye önceki ismini basit anlamı olan isimlerle değiştirmek; erkek çocuklarını kız çocukları gibi giyindirmek; uzun ömürlü kişilerin ismini vermek; erkek çocuğu isteyen ailelerde son doğan kız çocuklarına Oğulhan, Ümithan, Dursunhan, Saadet, Kudret ve Fikret gibi erkek çocuklarının isimlerini koymak gibi gelenekler vardır (Abdurrahman, 2004, 125; Balcı, 2014, 112).

Eski Türk topluluklarında, Gök Tanrı inancı ve Şamanizm'in yanı sıra Budizm, Maniheizm ve Nasturilik gibi dış etkilerin derin izleri bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, bazı durumlarda erkek ve kadın isimlerinin ayırt edilmesini zorlaştırabilir. Tarihi belgelere göre, eski Türkler; Gün, Günhan, Yıldız, Günay, Ayhan, Ayfer, Aytuğ, Aygüzel ve Altunhan gibi isimleri hem erkekler hem de kadınlar için kullanmışlardır (Abdurrahman, 2004, 129).

İslamiyet'in kabulünden sonra, isim seçimi ve isim verme törenlerinde dinin etkisinin belirgin olduğu görülür. Özellikle Hz. Muhammed ve eşlerinin, çocuklarının, dört halifenin, sahabesinin ve komutanlarının isimleri sıklıkla tercih edilir. Bu isimler, İslam'ın kutsal kişilikleri olarak kabul edilir ve Müslüman toplumlarında derin bir saygıya sahiptir. Dolayısıyla, İslam geleneğine bağlı aileler, çocuklarına bu isimleri vererek dinin önemini ve değerlerini yansıtmayı amaçlarlar (Acıpayamlı, 1992, 6). Türk isim geleneğinde genellikle somut isimler tercih edilirken, İslamiyetin kabulüyle birlikte soyut kavramlar da kişi isimlerinde önemli bir yer edinmiştir. Örneğin Fikri, Nur, Kader, Neşe, Mutlu ve Umut gibi isimler yaygın olarak kullanılmıştır. Zamanla Müslüman olan Türk toplumunda, Türkçe kökenli isimlerin azalması ve özellikle Arapça ve Farsça kökenli isimlerin çocuklara artan bir şekilde verildiği saptanmıştır (Balta, 2013, 196-197).

İslamiyet'in ilk yıllarında, erkek çocuklarına genellikle Abdullah, kız çocuklarına ise Abide gibi dinî isimler verilirdi, ancak gerçek isimleri bir hafta içinde belirlenirdi. Eğer çocuk doğumun ilk günlerinde isim almadan ölürse bile ona bir isim verilerek defnedilirdi. Bu dönemde, dinî ismin yanı sıra Türkçe bir isim verme geleneği de devam etmiştir (Türktaş, 2019, 38).

Türklerde isim koyma töreni iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi dinî bir nitelik taşır ve aile büyüğü veya bir hoca, çocuğun kulağına ismi üç kez söylerken ezan okur ve kible yönüne çevrilir. Bu törende dualar edilir, iyi dilekler ifade edilir ve çeşitli hediyeler verilir. Bazı bölgelerde ise çocuğun ismini hoca yerine dede, dede yoksa baba koyar (Örnek, 1975, 104). İkinci tür törende, aile bireyleri misafirlerine çeşitli hediyeler verir ve dinî unsurlara yer verilmez. Bebek doğduktan sonra gerçekleştirilen diğer isim koyma geleneğinde, bebeği beyaz bir keçeyle sararak, keçeyle birlikte kapı eşiğinden bir kaç kez geçirmektir. Bu bebeğin hayat boyu temiz ve uzun ömürlü olmasını dileme geleneğidir (Abdurrahman, 2004, 125). Günümüzde isim verme geleneklerinin daha sade bir hâl aldığı ve bahsedilen dini tören ve inanışların artık nadiren uygulandığı gözlemlenmektedir. Ancak, kırsal bölgeler veya geleneksel değerlere sıkı sıkıya bağlı toplum kesimlerinde bu uygulamaların hâlâ sürdüğü görülebilir (Yalçınkaya, 2015, 372-373).

Türk isim koyma geleneğinin aşamalarını Acıpayamlı üç adımda incelemiştir. Doğumdan önce, doğum sırasında ve doğumdan sonra isim vermedir. Haftanın belli günleri isim koymak için kutsal sayılır. Pazartesi, çarşamba, perşembe ve cuma günleri çocuğa ismi verilir. Diğer günler uğursuz sayılır. Bazı

bölgelerde çocuğun doğumundan sonraki üç gün, bazılarında farklı zamanlarda isim verilmektedir (Acıpayamlı, 1992, 3).

4.Günümüzde Türkiye’de En Yaygın Kullanılan İsimler ve İsim Koyma Gelenekleri

Türkler isim seçerken dikkatli davranırlar. Verilen isimler genellikle milliyet ruhunu, dinî inancını, huzurlu ve rahat yaşamı, önemli toplumsal olayları, cesareti, kahramanlığı, zarafeti, vefayı, saygıyı, sevgiyi, inceliği, estetik duyguları, zekayı, ilmi, uygarlık düzeyini, doğayı, dönemini ve törelerini yansıtmaktadır (Kayasandık, 2019, 58).

İslamiyet’i benimsedikten sonra çocuklara Allah’ın sıfatlarını isim olarak verme, Hz. Muhammed ve ashabının, aile üyelerinin, evliyaların ve saygı duyulan dini şahsiyetlerin isimlerini tercih etme gibi uygulamalar, günümüzde de isim verme geleneği olarak büyük yer tutar (Karahana, 2009, 18; Aksan, 2003, 121). Bu isimlere örnek olarak Ahmet, Mehmet, Mustafa, Resul, Ekrem, Hasan, Hüseyin, Ali, Osman, Ebubekir, Bekir, Ömer, Adem, İsmail, Salih, Şükrü, İbrahim, Hamza gibi erkek isimleri ve Zeynep, Emine, Ayşe, Hatice, Hacer, Zehra ve Fatma gibi kadın isimleri gösterilebilir (Doğan & Osman, 2013, 530-531).

Tarihi kişilerden ünlü kumandanların, fikir önderlerinin ve siyasi liderlerin isimlerinin verilmesi de yaygın bir uygulamadır. Örneğin, Kemal, Ali Kemal, Ata, Atilla, Alparslan, Cengiz, Timurçin, Yavuz, Fatih, Murat, Enver, Niyazi, Talat, Celal, Adnan, Menderes, Ecevit, Turgut, Namık Kemal ve Ziya gibi (Örnek, 1975, 105)

Kentleşmenin de isim koyma geleneğine etkisi görülmektedir. Araştırmalarda en çok konulan isimlerin ata ve yakınların isimleri, asker arkadaşı, kumandan, komşu, tarihi bir büyük veya politik lider ismi ve doğum zamanına bağlı isimlerin olduğu görülmektedir (Aksan, 2003, 122).

Son zamanlarda, İslami isimlerin modernize edildiği ve özellikle belirli isimlerin popüler hale geldiği gözlemlenmektedir. Elif, Furkan, Meryem, Merve ve Burak gibi daha yaygın bilinen isimlerin yanı sıra Taha, Ravza ve Eslem gibi yeni isimlerin de yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Ancak, Muhammed, Abdullah, Yasin, Harun ve Ömer gibi peygamber veya dini şahsiyetlerin isimleri dede adı olması nedeniyle çocuklara verilmektedir (Doğan & Osman, 2013, 530).

Türk isim koyma geleneklerinden birisi de hayvan ve bitki isimlerinin çocuklara verilmesidir. Örneğin Aslan, Doğan, Şahin, Ejder, Kumru, Ceren, Maral, Arslan, Bülbül, Ceylan, Asena, Kurt, Kaplan, Tuğrul ve Umay gibi (Doğan & Osman, 2013, 532; Türkteaş, 2019, 40). Güçlü hayvan isimlerinin çocuklara verilmesindeki temel inanış, çocuğun bu hayvanlar kadar güçlü ve sağlam olması temennisidir. Ayrıca, Türk töresinde, bu isimlerin kötü ruhları uzak tutacağına inanılır (Alkaya, 2001, 121). Bu gelenek Araplarda da vardır. Ebubekir’in adındaki Bekir Arapçada deve yavrusu demektir. Osman yılan yavrusu demektir (Young, 2024).

Türk toplumunda, erkek çocuklarının olması babanın statüsünü yükselttiği kabul edildiğinden, erkek çocuklara isim verilirken daha özen gösterilir. Bu nedenle, erkek çocuklara genellikle güç, cesaret, kahramanlık ve mertlik gibi nitelikleri yansıtan isimler verilirken; kız çocuklarına ise daha çok güzellik, zarafet, şefkat, duygusallık ve çekicilik gibi özellikleri yansıtan isimler tercih edilir (Balcı, 2014, 112). Kız isimleri seçiminde doğadan ve bitkilerden etkilenmenin daha çok olduğunu görülmektedir. Örneğin Seher, Reyhan, Açelya, Yasemin, Menekşe, Çiğdem, Mimoza, Lale, Mine, Çiçek, İtir, Nergiz, Kiraz, Yaprak ve Sümbül gibi isimleri tek başına; Gül ismi ise tek başına veya ikinci isim olarak kullanılmaktadır. Çeşitli ağaçların adlarının da isim olarak kullanıldığına rastlanılmaktadır. Örneğin Filiz, Defne, Servi ve Funda gibi. Ayrıca değerli maden ve mücevherler olan Sedef, İnci, Yeşim, Gümüş, Altın, Elmas, Yakut ve Zümrüt de kız isimleri olarak kullanılmaktadır.

Annenin hamile olduğu dönemde veya çocuk dünyaya geldiğinde henüz ismi konmamışken, anne veya babanın rüyasında gördüğü bir ismi çocuğa vermesi sıkça rastlanılan bir isim verme geleneğidir. Bu

geleneğe göre, bir din büyüğü, nur yüzlü bir yaşlı veya aile büyüklerinden biri, rüyayı gören kişiye isim tavsiyesi yapabilir, aile de o ismi çocuğuna vermektedir (Türktaş, 2019, 39).

Türkler, çeşitli milletlerle etkileşimde buldukları için farklı kültürlerde yaygın isimleri çocuklarına verdikleri görülmektedir. Çocuğa verilen Türkçe ve yabancı ismi aynı anda kullanmaktadırlar. Özellikle yabancı uyruklu birisiyle evlenmiş Türklerde bu uygulama yaygındır. Örneğin Samanta Ceyda, Pery Aziz, Ayşe Alara, Can Sebastian gibi (Türktaş, 2019, 39). Günümüzde isim verilirken Türkçe isimler öncelikli tercih olmakla birlikte, özellikle Batı dillerinden Türkçeye geçmiş veya Arapça ve Farsça kökenli isimlerin de önemli bir yer tuttuğu gözlenmektedir. Kız çocuklarına Pelin, Melisa veya Melis gibi Yunanca kökenli isimlerin verilirken Tuana, Benan, Azra, Cavidan, Sena, Ahsen ve Beyza gibi Arapça ve Farsça kökenli isimler de sıkça verilmektedir (Balta, 2013, 203).

Çok çocuklu ailelerde, çocukların doğum sırasına göre belirli isimler verildiği gözlemlenmektedir. Bu geleneğe göre, genellikle ilk ve son çocuğun isimleri bu şekilde belirlenmektedir. Örneğin, ilk doğan çocuğa İlknur, İlkey, İlker ve İlksen gibi isimler verilirken; ikinci çocuğa Sâni ve Sâniye, son çocuğa ise Songül, Soner, Dursun, Sonay ve Yeter gibi isimler tercih edilmektedir (Türktaş, 2019, 41).

Toplumumuzda isimlerinin seçilmesinde bazı yaygın kullanılan unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; din büyüklerinin isimleri, tarihî kahramanlardan alınan isimler, soydan gelen isimler, hayvan, bitki ve maden isimleri, kavramlar, doğa unsurları ve coğrafi unsurların isimleri, doğum zamanını ve yerini belirten isimler, uyumlu isimler, aynı kökten yapılan isimler, beğenilen kişilerin isimleri, dönemin moda isimleri, anne ve babanın isimlerinin birleştirilmesiyle oluşturulan isimler, ailenin zengin veya yoksul olması ve önceki kardeşlerin yaşayıp yaşamaması olarak sıralanabilir (Akbaba, 2012, 101-102; Örnek, 1975, 104). Bunlara ek olarak isim verilirken öğretmenin, hemşirenin, doktorun, saygı duyulan komutan veya asker arkadaşının veya köye gelen devlet memurunun isminin verilmesi de isim verme gelenekleri arasındadır (Akt. Balta, 2013, 198).

Günümüz Türkiye'sinde isim verirken etkili olan unsurlar şu şekilde sıralanmaktadır (Aksan, 2003, 122; Güllüdağ, 2002, 82-83; Doğan & Osman, 2013, 533; Balta, 2013, 202; Türktaş, 2019, 42; Örnek, 1975, 105-106):

- Çocuğun doğduğu vakit, gün, ay veya mevsimlerle ilgili isimler (Seher, Şafak, Gökçe, Bahar, Berat, Bayram, Zafer, Hürriyet, Kurtuluş, Cumhuriyet, Mevlit, Ramazan, Muharrem, Recep, Cuma, Kadir, Leyla, Arife, Muharrem ve Mevlüt gibi)
- Yatırlar ve ziyaretler ile ilgili isimler (Elazığ Hıdır Türbesi, Gaziantep Ökkeş Türbesi, Tunceli Veysel Türbesi, Trabzon İlyas Türbesi isimleri ve türbelerle ilgili Derviş, Adak ve Kurban gibi isimler).
- Tanrının sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınları ile ilgili isimler (Hakkı, Abdülkadir, Abdüssamet, Abdurrahman, Rauf, Ahmet, Mehmet, Mustafa, Resul, Ekrem, Hasan, Hüseyin, Süleyman, Ali, Osman, Ebubekir, Bekir, Ömer, Adem, İsmail, Salih, İbrahim, Hamza gibi erkek isimleri ve Zeynep, Emine, Ayşe, Hatice, Hacer, Enbiye, Fatma ve Hanife gibi kadın isimleri)
- Tarihi kahramanlar ve siyasi liderler ile ilgili isimler (Hakan, Atilla, Alparslan ve Fatih gibi.)
- Hayvanlar ile ilgili isimler (Ceylan, Aslan, Ejder, Ahu, Şahin, Doğan ve Suna gibi)
- Madenler ile ilgili isimler (Altın, İnci, Zümrüt, Elmas gibi)
- Bitkiler ve meyveler ile ilgili isimler (Gül, Menekşe, Yasemin, Kiraz ve Çınar gibi)
- Çocuğun doğduğu yerler ile ilgili isimler (Ege, İzmir ve Asya gibi)
- İyi karakter özelliklerini anlatan isimler (Mahir, Mert ve Kahraman gibi)
- Ölmüş büyükler ile ilgili isimler
- Toponimi ile ilgili isimler (Arda, Ege, Asya, Fırat, Dicle, Seyhan, Tuna, Berdan, Nil, Göksu, Deniz, Bingöl, Pınar ve gibi)

- Coğrafi öğeler, kozmik, göksel ve meteorolojik olaylar ile ilgili isimler (Nehir, Irmak, Yağmur, Toprak, Kaya, Doğa, Güneş, Yıldız, Yıldırım, Tayfun, Aysema, Aynur ve Şenay gibi)
- Vücut organları ile ilgili adlar ile ilgili isimler (Kalben, Aycan, Bircan, Nurcan, Özcan, Aynur, İlknur, Ruhi, Gönül gibi)
- Uyumlu isimler (Vedat, Sedat, Nejat gibi)
- Dönemin popüler isimleri (Ferdî, Orhan, Tarkan, Faruk, Emel ve Sezen gibi sanatçı isimleri)
- Yaşatıcı güçlerle ilgili isimler (Satılmış, Dursun ve Yaşar gibi)
- Siyasi liderlerin isimleri (Turgut, Erbakan, Tayyip, Menderes, Ecevit, Mustafa Kemal ve Alparslan gibi.)
- Meslek isimleri (Asker, İmam, Savcı ve Hakim gibi)

Tablo 1’de Türkiye’de son 10 yılda verilen en popüler isimler yer almaktadır. Buna göre konulan isimlerde dini geleneklerin ağır bastığı söylenebilir. İslam peygamberinin isimleri, peygamberin aile fertlerinin ve halifelerin isimlerinin her yıl yeni doğan bebeklere verildiği görülmektedir.

Tablo 1

Son 10 Yılda Verilen En Popüler İsimler

Yıl	En Çok Verilen Kadın İsimleri	En Çok Verilen Erkek İsimleri
2023	Asel, Zeynep, Ecrin, Defne, Lina, Zümra, Asya, Elif, Elisa, Gökçe	Alparslan, Yusuf, Gökтуğ, Eymen, Ömer Asaf, Aras, Miraç, Ömer, Kerem, Metehan
2022	Zeynep, Defne, Asel, Zümra, Ecrin, Elif, Asya, Eylül, Azra, Nehir,	Alparslan, Yusuf, Miraç, Ömer Asaf, Eymen, Aras, Ömer, Mustafa, Gökтуğ, Ali Asaf
2021	Zeynep, Asel, Elif, Asya, Defne, Zümra, Azra, Nehir, Eylül, Ecrin	Yusuf, Alparslan, Miraç, Ömer Asaf, Eymen, Gökтуğ, Ömer, Mustafa, Aras, Ali Asaf
2020	Zeynep, Elif, Defne, Asel, Azra, Eylül, Nehir, Asya, Eslem,	Yusuf, Miraç, Eymen, Alparslan, Ömer Asaf, Kerem, Mustafa, Hamza, Ali Asaf
2019	Zeynep, Elif, Asel, Defne, Azra, Eylül, Asya, Ebrar, Öykü, Ecrin	Yusuf, Eymen, Miraç, Miran, Ömer Asaf, Emir, Ömer, Mustafa, Kerem, Hamza,
2018	Fatma, Ayşe, Emine, Zeynep, Elif, Meryem, Sultan, Şerife, Hatice, Zehra,	Mehmet, Mustafa, Ahmet, Ali Hüseyin, Hasan, İbrahim, İsmail, Yusuf, Osman
2017	Zeynep, Elif, Defne, Eylül, Hiranur, Ebrar, Miraç, Azra, Zehra, Ecrin,	Yusuf, Eymen, Ömer, Emir, Miraç, Mustafa, Berat, Ahmet, Ömer Asaf, Mehmet
2016	Elif, Hiranur, Defne, Miray, Azra, Zehra, Nehir, Ecrin, Eylül, Yağmur,	Yusuf, Eymen, Ömer, Mustafa, Miraç, Berat, Ahmet, Hamza, Emir, Muhammed Ali,
2015	Zeynep, Elif, Hiranur, Miray, Ecrin, Zehra, Eylül, Azra, Defne, Nehir	Yusuf, Eymen, Mustafa, Ömer, Berat, Miraç, Ayaz, Ahmet, Mehmet, Muhammed
2014	Zeynep, Elif, Hiranur, Yağmur, Ecrin, Zehra, Azra, Miray, Nehir, Eylül	Yusuf, Berat, Mustafa, Ömer, Ahmet, Eymen, Muhammed, Miraç, Mehmet, Emir

Kaynak: www.icisleri.gov.tr

Sarıtaş (2009), Balıkesir Üniversitesi’nde okuyan öğrencilere yönelik isim verme gelenekleri üzerine bir araştırma yapmıştır. 2009 yılında Sarıtaş’ın tespit ettiği en yaygın kadın isimleri Aslı, Ayşe, Büşra, Deniz, Derya, Didem, Duygu, Eda, Elif, Esra, Funda, Gizem, Gözde, Hatice, Merve, Özlem, Seçil, Selda, Sevda, Sinem, Tuğba, Zeynep iken; en yaygın erkek isimleri Cihan, Emre, Erkan, Fatih, Gökhan, Gürkan, Hasan, İsmail, Mehmet, Murat, Mustafa, Osman’dır. 2009 yılında en çok konulan isimler ile 2023 yılında en çok konulan kadın ve erkek isimlerinin büyük oranda farklı olduğu görülmektedir.

Dilbilimde sevimlilik anlamı veren ekler veya kısaltmalar ile isimler yapıldığı görülmektedir (Güllüdağ, 2002, 82). Tanıdıkları kişilere seslenirken çoğunlukla isimlerin bu hali kullanılmaktadır. Örneğin Mustafa yerine Mıstık, Abdullah yerine Apo, İbrahim yerine İbo isimleriyle kişiye seslenilmektedir.

Türkiye'de özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra ulusçuluk ve Türkçülük akımları nedeniyle Türkçe kökenli isimlere olan ilgi artmıştır. Özellikle Oğuz Kağan Destanı'nda geçen isimler, örneğin Oğuz, Orhan, Günhan, Ayhan, Asena, Alparslan, Göktürk ve Gökhan gibi isimler giderek daha fazla tercih edilmektedir (Aksan, 2003, 117).

Türkçenin morfolojisinde cinsiyet ayrımı yoktur. Fikri - Fikriye, Hüsnü - Hüsnüye, Ali - Aliye, Kamil - Kâmile, Zeki - Zekiye, Arif - Arife isimlerinde olduğu gibi, Arapçadan alınan bu isimlerin çoğaltılması morfolojik bir değişiklik yerine semantik bir kalıp olarak kabul edilir (Balaban & Deniz, 2015, 47).

Son yıllarda isim koyarken yapılan yaygın bir uygulama da bir ismin yanına han, can, gül, naz, su ve nur gibi isimler getirilerek birleşik isimler yapılmasıdır. Bu isimler bazen diğer ismin başına bazen de sonuna gelir. Örneğin Nur ismi bazen ismin sonuna gelirken Büşranur, Semanur, Aysenur ve Sahranur'da olduğu gibi; bazen de ismin önüne gelmektedir, Nursema gibi. Nur ismi bazen ikinci isim olarak kullanılır; Beyza Nur, Melike Nur örneğinde olduğu gibi. Han ismine örnek olarak Gökhan, Oğuzhan, Denizhan, Emirhan ve Cemrehan gösterilebilir. Can ismi çoğunlukla diğer ismin sonuna gelir, örneğin Mertcan, Umurcan ve Savaşcan'da olduğu gibi. Gül ismi ile yapılan birleşik isimlere örnek olarak Ayşegül, Gülay, Gülşah ve Gülşen gibi isimler verilebilir.

Aile büyüklerinin adları, ölmüş veya hâlâ yaşayan, özellikle genç yaşta vefat etmiş amca, hala, dayı ve teyze gibi akrabaların isimleri, sıkça çocuklara verilir (Balta, 2013, 203). Türklerde anne, baba, dede, büyükanne, teyze, hala, amca ve dayı gibi aile büyüklerine isimleriyle seslenilmez. Hatta tanımadıkları büyüklerine amca ve teyze diye seslenilir.

Medeni Kanununun 264. Maddesine göre aralarında bir anlaşmazlık yoksa anne veya babadan biri bebeğe isim verir. Eğer aralarında bir anlaşmazlık var ise bebeğe ismini baba verir. Eğer babanın akli melekeleri yerinde değil, bunak veya ölü ise bebeğe isim verme hakkı annededir. Ayrıca Medeni Kanununun 39. Maddesine göre bebek bir ay içinde nüfusa kaydedilmek zorundadır. Pratikte, çocuğun isminin kim tarafından verileceği, farklı bölgelere göre değişiklik gösterebilir. Bu, çocuğun babası, annesi, dedesi, babasının ailesi, annesinin ailesi, büyükannesinin, bir akrabasının, aileden bir yetişkinin veya ebesinin olabileceği kişilere bağlıdır. Erkek çocuklara genellikle ailenin en yaşlı erkeği tarafından; kız çocuklara ise ailenin en yaşlı kadını tarafından isim verilir. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde, bebeğe isim veren kişiler farklılık gösterebilir; örneğin, cami imamı, hafız, müezzin veya abdestli bir kişi bebeğe isim verebilir (Acıpayamlı, 1992, 5-6).

Günümüzde yaygın görülen isim verme ritüelinde yeni doğan bir bebeğin kulağına, genellikle ezan vakitlerinde üç kez ismi ile seslenilir ve ezan okunur. Bunun yanı sıra, çocuğa genellikle İslami bir kimliği olan bir büyüğün veya aile büyüğünün ismi verilerek en az iki isim bir arada kullanılır. İki ismin bir arada olması, çocuğun geleceği için önemli bir gelenektir (Şen, 2010, 157).

5.Araştırma

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, evren ve örnekleme, yöntemi ve bulgularına yer verilmektedir.

5.1. Araştırmanın amacı ve önemi

Araştırma ile günümüzde Türkiye'de konulan isimlerin kaynaklarının neler olduğu ve isim koyma ritüelleri hakkında bilgi toplanmak amaçlanmaktadır. Türkiye'de özellikle bölgesel araştırmalar ile isim kaynakları ve ritüelleri konularında yayınlar bulunmaktadır. Bu çalışma halihazırda üniversitede okuyan öğrencilere verilen isimleri derleyerek, isim vermedeki güncel trendleri tespit etmesi

bakımından özgündür. Sarıtaş (2009), Balıkesir Üniversitesi'nde okuyan öğrencilere yönelik isim verme gelenekleri üzerine bir araştırma yapmıştır. 15 yıllık bir zaman diliminde yaşanan değişimlerin karşılaştırılması bakımından bu çalışma önemlidir.

5.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evreni Kocaeli Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde okuyan 4.272 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme, amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen bu üç üniversitenin İletişim Fakültelerinde okuyan 416 öğrenciden oluşmaktadır. Tablo 2'de öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Öğrenci sayısı		
	Toplam öğrenci sayısı	Örneklem sayısı	Örnekleme katılma oranı
Kocaeli Ü. İletişim Fak.	2.720	256	61.5%
Sakarya Ü. İletişim Fak.	1.350	135	32.45%
M. Celal Bayar Ü. İletişim Fak.	202	25	6%
Genel Toplam	4.272	416	100%

5.3. Araştırmanın yöntemi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmaktadır. Ankette 5 adet demografiyi belirlemeye yönelik soru ve 17 adet anketörlerin isimlerinin kaynakları, isim koyma gelenekleri ve kişilerin isimlerine yönelik tutumları hakkında sorular bulunmaktadır. Anket Google Drive form üzerinden öğrencilere mail aracılığıyla gönderilmiş, elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. SPSS analizlerinden tanımlayıcı istatistiklere bakılmış ve cinsiyetler bazında sıklıklar tespit edilmiştir.

5.4. Araştırmanın bulguları

Araştırmanın bulguları demografik bulgular, isimlere yönelik bulgular, isim koyma ritüelleri ve isimlere yönelik tutumları hakkındaki bulgular olarak gruplandırılmıştır.

5.4.1. Demografik bulgular

Tablo 3'te katılımcıların cinsiyetine göre dağılımı yer almaktadır. Buna göre araştırmaya 132 erkek, 284 kadın, toplam 416 öğrenci katılmıştır. Ankete başlamadan önce üniversitenin Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır. Anketin başında öğrencilere ankette verilen bilgilerin kullanımı için onay istenmiş, 9 öğrenci izin vermemiştir. Bu öğrenciler ankette çıkarılmıştır.

Tablo 3

Katılımcıların Cinsiyetine Göre Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Erkek	132	31.7	31.7	31.7
Kadın	284	68.3	68.3	100
Toplam	416	100	100	

Tablo 4'te katılımcıların doğum tarihleri yer almaktadır. Katılımcıların %16.6'sı 1995 ve 2000 yılları arasında; %83.4'ü 2001 ve 2005 yılları arasında doğmuştur. Amaçlı örneklem yöntemi ile halen

üniversitede okumakta olan öğrenciler seçilmiştir. Bu nedenle katılımcılar, 30 yaşından küçük 19 yaşından büyük kitleyi oluşturmaktadır.

Tablo 4*Katılımcıların Doğum Tarihleri*

	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
1995-2000	69	16.6	16.6	16.6
2001-2005	347	83.4	83.4	100
Toplam	416	100	100	

Tablo 5'te katılımcıların ailelerinin aylık net geliri yer almaktadır. Buna göre katılımcıların çoğunluğunun 20 bin ile 50 bin lira arası gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 5*Katılımcıların Aylık Net Gelir Toplamlarının Dağılımı*

	Sayı	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
0-10.000 TL	45	10.8	10.8	10.8
10.001-20.000 TL	118	28.4	28.4	39.2
20.001-50.000 TL	163	39.2	39.2	78.4
50.001 TL ve Üzeri	90	21.6	21.6	100
Toplam	416	100	100	

5.4.2. İsimler ile ilgili bulgular

Tablo 6'da katılımcıların ilk isimleri yer almaktadır. Kadın katılımcılarda 156 farklı isim yer alırken; erkek katılımcılarda 88 farklı isim yer almaktadır.

Tablo 6*Katılımcıların İlk İsimleri*

En Çok Kullanılan Kadın İsimleri	En Çok Kullanılan Erkek İsimleri
İrem (13), Fatma (10, birisi Fatima, ikisi Fatmanur), Elif (9), Ayşe (8, bir adet Ayşegül ve dört adet Ayşenur), Sude (7, üçü Sudenaz, birisi Sudenur), Zeynep (7), Hilal (6), İlayda (6), Buse (4), Büşra (4), Eda (4, ikisi Edanur), Hatice (4), Damla (4), Melike (4), Rumeysa (4), Şevval (4), Şeyma (4, ikisi Şeymanur), Rabia (4)	Ahmet (8, biri Ahmed), Ali (5), Mustafa (5), Muhammed (4, biri Muhammet), Adem (3), Alper (3, birisi Alperen), Emre (3), Melih (3), Oğuzhan (3), Recep (3), Yusuf (3)
En Az Kullanılan Kadın İsimleri	En Az Kullanılan Erkek İsimleri
Aleyna, Asude, Aycan, Aysu, Başak, Begüm, Berna, Betül, Beyza, Bircan, Canan, Cansel, Cemre, Çilem, Dicle, Esin, Eslem, Ezgidoğa, Fahriye, Fulya, Gamze, Göksel, Gözde, Gülşen, Gülşar, Habibe, Hale, Halise, Hamide, Hasine, Havva Nur, Hazal, Hediye, Hümeysra, Huriye, Irmak, İsmihan, İzem, Kader, Lâl, Leyna, Liva, Mehin, Nazar, Nebahat, Nezin, Nida, Nilay, Nimet, Nüket, Nur, Nuray, Nurgül, Nursena, Özge, Özlem, Pelin, Rana, Ravza, Reyhan, Rojin, Saadet, Şahsenem, Sebile, Şefika, Seher, Şehrinur, Selen, Selin, Şengül, Şerivan, Sevim, Şükran, Şule, Sümeyye, Tuba, Tuğçe, Tümay, Ümran, Yeşim, Zehra, Zeliha, Zişan, Zöhre, Züleyha	Abdulkadir, Abdullah, Abdulmuttalip, AbdulsalamAdil, Baki, Baran, Barış, Bedirhan, Buğra, Bülent, Burak, Çağdaş, Canberk, Caner, Cemrehan, Cenkhan, Çınar, Demirhan, Deniz, Doğukan, Diyar, Egemen, Enis, Ercan, Erdi, Eren, Fatih, Ferdi, Gökhan, Hakan, Hamza, Harun, Hasan, Hüseyin, İsa, Kerem, Kutalmış, Mert, Mete, Murat, Nail, Naim, Nurullah, Okan, Ömer, Oruçhan, Osman, Salih, Sencar, Sezer, Suat, Şükrü, Süleyman, Taha, Taylan, Tolga, Uğur, Ulaş, Yıldırım, Yasin, Yunus, Zafer

Kadın katılımcıların isimleri içinde en çok kullanılan isimler; ilk sırada İrem (13), Fatma (10), Elif (9), Ayşe (8) ve Zeynep (7) yer almaktadır. Erkek katılımcılar arasında en çok kullanılan isimler; Ahmet (8), Mustafa (5), Ali (5) ve Muhammed (4) olduğu görülmektedir. İki cinsin kullandığı Deniz ismi 3 kadın ve bir erkek katılımcıda bulunmaktadır.

Tablo 6 'da yer alan veriler Sarıtaş'ın (2009) yılında Balıkesir Üniversitesi'nde öğrencilerine yönelik yaptığı araştırma ile karşılaştırıldığında Sarıtaş'ın tespit ettiği en yaygın kadın adlarından Ayşe, Hatice, Büşra ve Zeynep'in ortak olduğu görülür. Erkek adlarıyla ilgili araştırma karşılaştırıldığında Emre ve Mustafa'nın ortak isimler olduğu görülmektedir. Onbeş yıllık bir zaman farkı öğrencilerin isimlerindeki büyük değişimi göstermektedir.

Tablo 7'de katılımcıların ikinci isimleri olup olmadığı, varsa hangi isimlerini kullandıkları ile ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre erkek katılımcıların %32.6'sının ikinci ismi bulunurken, %23.5'i ilk ismini kullanmayı tercih etmektedir. Kadınların %22.5'inin ikinci ismi bulunurken, %17.6'sı ilk ismini kullanmayı tercih etmektedirler. Görüldüğü gibi ikinci ismi olanlar çoğunlukla ilk isimlerini kullanmaktadırlar.

Tablo 7

Katılımcıların İkinci İsimlerinin Olması ve Kullanması

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
İlk Adı	23.5%	17.6%	19.5%
İkinci Adı	8.3%	3.5%	5.0%
İkisi Birlikte	0.8%	1.4%	1.2%
İkinci Adı Yok	67.4%	77.5%	74.3%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 8'de ikinci ismi olan katılımcıların ikinci isimlerinin listesi yer almaktadır. Buna göre kadınlarda ikinci isim olarak ilk sırada Nur (17) ve ikinci sırada Naz (7) yer almaktadır. Erkeklerde ikinci isim olarak en çok Batuhan tercih edilmektedir. İki isim alan katılımcılarda kadınlarda modern veya yeni bir isme Nur ismi eklenerek dini referans sağlandığı görülmektedir. Sarıtaş'ın (2009)'de yaptığı araştırmada ikinci ismi olan öğrenci oranı %90'dır. Tablo 7'de ise ikinci ismi olmayanlar çoğunlukta. Bu da ikinci isim kullanım oranının düştüğünü göstermektedir.

Tablo 8

İkinci İsimler Listesi

Kadın İkinci İsimleri	Erkek İkinci İsimleri
Aleyna, Aynurcan, Bahar, Berçem, Beyza, Büşra (2), Ceren, Çiğdem, Dila, Duygu, Ece, Elif, Görkem, Gözde (2), Gül (2), Naz (7, ikisi Nazlı), Nur (17), Rana (2), Rana, Saliha, Selin (2), Seniha, Sevde, Şevval, Suden, Yaren, Zehra	Ali, Aybars (2), Baki, Batuhan (3), Bora, Can, Cem, Deniz, Emin (2), Emir, Emirhan, Ertuğrul, Esad, Faruk, Fazıl (2), Hakan, Kaan, Kadir, Kayra, Kürşad, Mete, Muhammet, Şakir, Serkan, Sinan, Talha, Umur, Yasin, Yiğit, Zafi

Tablo 9'da katılımcılara kimlerin isim verdiği ile ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre erkeklerde babanın tek başına isim koyması ve anne- baba ortak kararı %28 oranla eşittir. Özellikle erkek çocuklarda isim koymak Türk toplumunda çok önemlidir. Annenin tek başına isim koyma oranı %13.6 ile babanın tek başına isim koyma oranının neredeyse yarısıdır. Kadın katılımcılarda anne ve baba ortak kararı ile isim koyma oranı %27.8 ile ilk sıradadır. Burada da babanın (20.4) annenin tek başına isim koyma (%18.7) oranından fazla olduğu görülür. Kadınlarda isim koymada aile büyükleri (%16.9) ve akrabaları (%10.6) isim koyma oranı erkek çocuklara göre daha fazladır. Kız çocuklara isim koymada anne baba dışında diğer aile fertleri ve tanıdıklar da söz sahibi olmaktadır. Sarıtaş'ın (2009)'de yaptığı araştırmada çocuğa isim vermede baba %24, anne %21, dede ve büyükanne %21 ve anne ve

babanın ortak kararı %18 oranındadır. Anne ve babanın ortak kararı ile isim verme oranında farklılaşma görülmektedir.

Tablo 9

Katılımcılara İsimlerinin Kimlerin Verdiği ile İlgili Veriler

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Anne	13.6%	18.7%	17.1%
Baba	28.0%	20.4%	22.8%
Anne ve Baba Ortak Karar	28.0%	27.8%	27.9%
Abla veya Abi	3.8%	3.2%	3.4%
Aile Büyükleri	12.1%	16.9%	15.4%
Akrabalardan Biri	9.8%	10.6%	10.3%
Aile Tanıdıklarından Biri	3.8%	2.1%	2.6%
Kendi Seçimi	0.8%		0.2%
Bilmiyor		0.4%	0.2%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 10'da katılımcıların isimlerine ne zaman karar verildiği ile ilgili veriler yer almaktadır. Kadın ve erkek katılımcıların yarısının isimlerine ailelerinin doğmadan önce karar verdikleri görülmektedir. Her iki cinste ikinci sırada isim verme kararı doğumdan hemen sonra olmaktadır. Bir kişi isminin doğumundan 6 ay sonra verildiğini belirtmiştir.

Tablo 10

Katılımcıların İsimlerine Ne Zaman Karar Verildiği ile İlgili Veriler

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Doğmadan Önce	49.2%	50.7%	50.2%
Doğduğunda	37.1%	33.8%	34.9%
Doğduktan Bir Süre Sonra (Birkaç Gün)	9.1%	13.0%	11.8%
Doğduktan Bir veya Bir Kaç Hafta Sonra	3.8%	2.5%	2.9%
Doğumdan 6 Ay Sonra	0.8%		0.2%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 11'de katılımcıların isimlerinin kaynağı yer almaktadır. Buna göre erkeklerin isimlerinin kaynağın ilk sırada %46.2 oranla tanrının sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınları ile ilgili olduğu görülmektedir. Buna %3.8 Kur'an'da geçen bir kavramdan dolayı verilen isimler eklendiğinde erkeklerin isimlerinin %50'sinin dini kaynaklı olduğu görülmektedir. Erkeklerle verilen isimlerde ikinci sırada %22.7 oranında ölmüş veya yaşayan aileden bir büyüğün ismi verilmektedir. Üçüncü sırada %13 oranıyla tarihi kahramanlar ve siyasi liderler ile ilgili isimler verilmektedir.

Kadınların isimlerinin kaynaklarında birinci sırada %27 oranla Kur'an'da geçen bir kavram, ikinci sırada %23 oranla bir duygu veya kişilik özelliğini temsil eden isimler ve üçüncü sırada %15 oranında dönemin moda isimlerin verildiği görülmektedir. Ölmüş veya yaşayan aileden bir büyüğün adı %15 oranında kadınlara verilmektedir. Kadınların isim kaynakları açısından erkeklerden farklılaştığı görülmektedir. Kadın isimleri daha soyut, daha çeşitli, zerafeti, güzelliği, güzel huy ve duyguları temsil eden isimlerden seçilmektedir. Kuran'dan alınan isimlerde bu duyguları temsil eden kavramların seçildiği görülmektedir. Erkeklerde isim seçiminde dini unsurlar daha ağır basarken; kadın isimlerinde dönemin moda isimlerinin ve coğrafi öğeler, kozmik, göksel ve meteorolojik olaylar ile ilgili isimlerin ve Kuran'da geçen kavramların erkeklerle göre daha yoğun kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 11*Katılımcıların İsimlerinin Kaynağı*

İsmi Kaynağı	Erkekler		Kadınlar		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Ölmüş veya yaşayan aileden bir büyüğün adı	30	22.7	42	14,8	72	17.03
Anne ve babanın adlarından türetilmiş	3	2.7	3	1.05	6	1.4
Tanıdıkları ve sevdikleri bir akrabanın adı	7	5.3	18	6.33	25	6
Bir sanatçının adı	6	4.5	.-	-	6	1.4
Dönemin moda isimlerinden	7	5.3	43	15.14	50	12
Tarihi kahramanlar ve siyasi liderler ile ilgili	17	12.9	9	3.16	26	6.25
Minnet, şükran, hayranlık ve dostluk duyguları ile ilgili	1	0.75	1	0.35	2	0.4
Bir ideolojik kavram	4	3.03	6	2.11	10	2.4
Tanrının sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınları ile ilgili	61	46.2	39	13.73	100	24
Kur'an'da geçen bir kavram	5	3.8	76	26.76	81	19.5
Bir hayvan ismi	1	0.75	11	3.87	12	3
Bir maden ismi	1	0.75	4	1.4	5	1.2
Bitki ismi	1	0.75	27	9.5	28	6.7
Toponimi ile ilgili	2	1.5	12	4.22	14	3.3
Coğrafi öğeler, kozmik, göksel ve meteorolojik olaylar ile ilgili bir ad	4	3.03	30	10.56	34	8.2
Doğduğu gün, ay veya mevsimlerle ilgili	2	1.5	6	2.1	8	2
Bir duygu ve kişilik özelliği	18	13.63	65	22.88	83	20
Vücudun parçaları veya özellikleri	2	1.5	18	6.33	20	5
Türbelerle ilgili isimler	-	-	-	-	.	.
Bir anlamı yok, beğendikleri için seçmişler	7	5.3	57	20	27	6.5
Diğer	3	2.7	4	1.4	7	1.6

Sarıtaş'ın (2009) araştırmasında aileden birinin anısını yaşatmak için konan isimler %25 ile ilk sırada; dini anlamı olan isimler %22 ile ikinci sıradadır. Tablo 11'de yer alan verilerde ise tanrının sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınları ile ilgili isimler ve Kur'an'da geçen bir kavramın isim olarak verilmesi toplandığında %45 gibi bir orana ulaşılır. Bu da son 15 yılda dini isimlerin daha yaygın verildiğini göstermektedir.

Tablo 12'de katılımcıların ailelerinde aynı isimli başka akrabanın olması ile ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre %77 oranı ile katılımcıların isimlerinin başka akrabalarında olmadığı görülür. Bu da ailenin yeni isimler verme yönünde tutumunu göstermektedir.

Tablo 12*Ailede Aynı İsimli Başka Akrabanın Olması ile İlgili Veriler*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Bir Kişide Daha Aynı İsim Var	15.9%	15.5%	15.6%
İki Kişide Daha Aynı İsim Var	7.6%	2.5%	4.1%
Üç veya Üçten Fazla Kişide Daha Aynı İsim Var	2.3%	3.5%	3.1%
Başka Kimsede Aynı İsim Yok	74.2%	78.5%	77.2%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 13'te katılımcıların aile geleneği olan isimler olup olmadığıyla ilgili veriler yer almaktadır. 393 kişi yanıt vermiş, 325 katılımcı aile geleneği isimlerin olmadığını, 68 katılımcı aile geleneği isimlerin olduğunu beyan etmiştir. Aile geleneği olarak sürekli konan isimleri katılımcıların yazması istenmiştir. Buna göre aile geleneği olan kadın isimlerinde en çok Fatma (6) ve Ayşe (5) tercih edildiği görülmektedir. Aile geleneği olarak erkek isimlerinde en çok Mehmet (18), Ali (10) ve Ahmet (5) isimleri yer almaktadır. Burada da Türk toplumunda dini isimlerin aile büyüklerine verildiği, sonraki kuşaklarda çocuklara veya torunlara verilerek yaşatıldığı görülmektedir.

Tablo 13*Aile Geleneği Olan İsimler*

Aile Geleneği Olan Kadın İsimleri	Aile Geleneği Olan Erkek İsimleri
Zöhre, Ayşe (5), Elif, Emine (2), Faruk (2), Fatma (6), Firdevs, Habibe, Hacer, Hatice (2), Melike, Meryem, Necmiye, Saadet (2), Saniye, Şükran, Sultan, Sultani	Abdullah (2), Adem, Ahmet (5), Ali (10), Alper, Alperen, Cemal, Davut (2), Durmuş, Dursun, Feyzullah, Halid (3, ikisi Halit), Halil (3), Hamdi, Hasan (3), Hüseyin (5), İbrahim (2), İdris, İrfan, İsmail (2), Mehmet (18), Muhammed (2), Muharrem, Murat, Musa, Mustafa (4), Ömer (3), Orhan, Osman (4), Rasim, Şaban (2), Şahin, Salih (3), Sebahattin, Şehmus, Şerif, Seyit, Sezgin, Şükrü, Süleyman, Taylan, Yaşar, Yusuf (3)

Tablo 14'te katılımcıların ailelerinde en çok kullanılan isimler yer almaktadır. 395 katılımcı yanıt vermiş, bunların 394'ü ailelerinde en çok kullanılan isim olmadığını, 91 katılımcı ailelerinde sıkça kullanılan isimleri beyan etmiştir. Ailede çokça kullanılan kadın isimleri arasında Ayşe (12), Elif (11), Fatma (11) ve Zeynep (5) yer almaktadır. Ailede en çok kullanılan erkek isimleri arasında Mehmet (24), Mustafa (17), Ali (14), Muhammed (11), Hasan (11), Yusuf (7) ve Ahmet (7) bulunmaktadır. Her iki cinsteki isimlerin de peygamberin isimleri ve yakın akrabalarının isimleri olduğu görülmektedir. Bu grupta aile üyelerinin aynı zamanda aynı ismi taşımaları bakımından erkek isimlerinde tekrarlar kadın isimlerine göre daha çoktur. Ankete katılanların 2/3'ünü kadın katılımcılar oluşturmasına rağmen tekrarlanan isimlerde erkek isimleri daha çoktur.

Tablo 14*Ailede En Çok Kullanılan İsimler*

Ailede En Çok Kullanılan Kadın İsimleri	Ailede En Çok Kullanılan Erkek İsimleri
Zeynep (5) Beyza, Ayşe (12), Fatma (11), Yasemin, Elif (11), Emine (4), Esra, Fadime (4, birisi Fadik), Gizem, Gülay, Gülnaz, Gülsüm, Güner, Hacı, Halime (2), Hatice (2), Hatun, Havva (2), Heva, Hülya, Mehtap, Melek, Meryem, Münevver, Nur (2), Saadet, Şahsenem, Seher, Vahide, Aleyna, Dilan, Eda	Abdullah (3), Ahmet (7), Alaaddin, Ali (14), Alper, Alperen, Ayhan, Aziz, Basri, Bayram, Berat, Buğra, Davut (2), Deniz (3), Ege, Emirhan, Emre (2), Eren, Faik, Faruk, Ferdi, Ferhat, Furkan, Gökhan, Halid, Halil (3), Hamdi, Hasan (11), Hüseyin (3), İbrahim (6), İdris, İhsan (2), İsmail, Kerem, Mehmet (24), Mert (2), Metehan, Metin, Muhammed (11, üçü Muhammet), Murat (3), Mustafa (17), Ömer (4), Ömürhan, Oruçhan, Ramazan, Recep, Şahin (2), Salih, Samil, Şerif, Sezgin, Şükrü, Süleyman, Tahsin, Yasin, Yunus, Yusuf (7)

5.4.3. İsim verme törenleri ile ilgili bulgular

Tablo 15’te katılımcıların isimlerini koyduğunda ailelerinin bir ritüele uymaları durumu yer almaktadır. Buna göre kadın ve erkekte yakın oranlarda babaları veya aile büyüklerinden biri kulaklarına ezan okumuş, bir yemek verilmiş, komşu ve akrabalar davet edilmiştir. İkinci sırada uyulan ritüel ise camii hocasının veya imamın kulaklarına ezan okuması, dualar etmesi, bir yemek verilmesi ve komşu ve akrabaların davet edilmesidir. Bu iki ritüel de dinidir ve Türk toplumunda yüzlerce yıldır uygulanmaktadır. İsim konurken aileleri hiç bir tören yapmayan katılımcı oranı erkeklerde %29.5 ve kadınlarda %24.6’dır. Bunun nedeni de şehir hayatının getirdiği zorluklar ile açıklanabilir.

Tablo 15*İsim Koyma Ritüelleri ile İlgili Veriler*

Hangi Tören Yapıldığı	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Cami hocası veya imam bebeğin kulağına ezan okumuş, dualar etmiş bir yemek verilmiş, komşu ve akrabalar davet edilmiş	24.2%	25.0%	24.8%
Baba veya aile büyüklerinden biri bebeğin kulağına ezan okumuş, bir yemek verilmiş, komşu ve akrabalar davet edilmiş	42.4%	48.2%	46.4%
Aile bir yemek vermiş, komşu ve akrabalar davet edilmiş, dini bir etkinlik yok	3.0%	1.1%	1.7%
Akrabalar ve ailenin arkadaşlarının olduğu küçük bir parti verilmiş	0.8%	1.1%	1.0%
Hiçbir tören yapılmamış	29.5%	24.6%	26.2%
Toplam	100%	100%	100%

5.4.4. Katılımcıların isimleriyle ilgili tutumları

Bu bölümde katılımcıların aileleri tarafından kendilerine verilen isimlerle ilgili tutumları incelenmektedir. Tablo 16’da katılımcıların isimlerini değiştirmek istemeleri ile ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre erkek ve kadın katılımcıların büyük çoğunluğu isimlerini değiştirmek istememektedir. Erkeklerin %16’sı, kadınların ise %22.5’i isimlerini değiştirmek istemekte yani ailelerinin kendileri için seçtiği ismi beğenmemektedirler.

Tablo 16*Katılımcıların İsimlerini Değiştirmek İstemeleri ile İlgili Veriler*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Evet	15.9%	22.5%	20.4%
Hayır	80.3%	76.1%	77.4%
Fikri Yok	3.8%	1.4%	2.2%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 17’de katılımcılarının isimlerinin bir anlamı olup olmadığı ile ilgili veriler yer almaktadır. Buna göre erkek katılımcılar %85.6, kadın katılımcılar ise %94 oranında isimlerinin bir anlamı olduğunu belirtmiştir. Tablo 11’da da görüldüğü gibi katılımcıların isimlerinin bir anlamı veya neden konulduğu ile ilgili veriler bulunmaktadır. Hayır veya fikrim yok diyen katılımcının ismini araştırmadığı görülmektedir.

Tablo 17*Katılımcıların İsimlerinin Bir Anlamı Olması ile İlgili Veriler*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Evet	85.6%	94.0%	91.3%
Hayır	3.0%	4.2%	3.8%
Fikri Yok	11.4%	1.8%	4.8%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 18’de katılımcıların isimlerinin geleneksel veya modern bulmaları hakkındaki görüşleri yer almaktadır. Buna göre erkek katılımcıların %49’u isimlerini geleneksel, %39’u modern bulmaktadır. Tablo 11’da da görüldüğü gibi erkeklerin isimlerinin büyük bölümü geleneksel isimlerdir. Kadın katılımcıların %32’si isimlerini geleneksel, %49’u modern bulmaktadır. Tablo 11’da da görüldüğü gibi en çok çeşitli ve yeni isim kadınlarda yer almaktadır. Geleneksel isimlere ekler getirilerek yeni isimler oluşturulmaktadır. Kadınlarda dönemin moda isimleri, sanatçı isimleri yoğun yer almaktadır.

Tablo 18*Katılımcıların İsimlerinin Geleneksel/Modern Bulmaları*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Modern Bulma	39.4%	48.9%	45.9%
Geleneksel Bulma	49.2%	31.7%	37.3%
Fikri Yok	11.4%	19.4%	16.8%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 19’da katılımcıların kendilerine verilen ismi veya farklı bir isim tercih etmeleriyle ilgili görüşleri yer almaktadır. Buna göre erkeklerin %46’sı aynı ismi seçeceğini, %33’ü farklı bir ismi kendileri için seçmek istediklerini belirtmiştir. Kadınların %41.5’i aynı ismi seçeceklerini, %37’si ise farklı bir ismi seçmek istediklerini belirtmiştir. Buradan kadınların erkeklere göre daha fazla kendi isimlerinden memnun olmadıkları sonucu çıkmaktadır.

Tablo 19*Katılımcıların Aynı/Farlı İsim Tercih Etme Durumu*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Aynı İsmi Seçme	46.2%	41.5%	43.0%
Başka Bir İsim Seçme	32.6%	36.6%	35.3%
Hiç Düşünmeme	21.2%	21.8%	21.6%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 20’de katılımcıların isimlerinin kişiliklerini yansıtmaması ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Buna göre erkeklerin %70’i isimlerinin kişiliklerini yansıttığını, %17.4’ü ise yansıtmadığını ifade etmiştir. Kadınların %69.7’si isimlerinin kişiliklerini yansıttığını, %15’i ise isimlerinin kişiliklerine uymadığını ifade etmiştir.

Tablo 20*Katılımcıların İsimlerinin Kişiliklerini Yansıtmaması ile İlgili Veriler*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Evet	68.9%	69.7%	69.5%
Hayır	17.4%	13.4%	14.7%
Fikri Yok	13.6%	16.9%	15.9%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 21’de katılımcıların isimlerini sevip sevmedikleri ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Buna göre erkeklerin %83’ü isimlerini sevdiklerini, %10’u ise sevmediklerini ifade etmiştir. Kadınların %81’i isimlerini sevdiklerini %11’i ise sevmediklerini belirtmiştir.

Tablo 21*Katılımcıların İsimlerini Sevip/Sevmeme Durumu*

	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
Evet	83.3%	81.3%	82.0%
Hayır	9.8%	10.9%	10.6%
Fikri Yok	6.8%	7.7%	7.5%
Toplam	100%	100%	100%

Tablo 21’deki veriler ile tablo 19’da yer alan veriler karşılaştırıldığında ironik bir durum görülür. Yüzde 30’a yakın bir oranda kadın ve erkek katılımcıların kendileri için başka isim seçeceğini belirtmelerine rağmen katılımcıların çoğunluğu ismini sevmektedir.

6. Sonuç

İsimler, bireyin yaşamı boyunca taşıyacağı, kimliğini temsil eden sembollerdir. İsmeler, hem bireyin kimliğini ve kişiliğini temsil etmesi bakımından kişisel; hem de toplumun bir üyesi olması, ailesinin devamlılığını temsil etmesi bakımından toplumsal temsillerdir.

Bireylere isimleri aileleri, akrabaları veya tanıdıkları tarafından yani kendileri dışındaki bireyler tarafından verilir. İsim verme özenle yapılan, pek çok faktör tarafından etkilenen bir toplumsal eylemdir. Aileleri isim seçerken çocukları ile ilgili gelecekteki iyi niyetlerini yansıtır. Aileler üyesi oldukları toplumun kültürü, adetleri, aile gelenekleri, ailenin toplum içindeki statüsü, sahip oldukları inanç sistemleri, yaşadıkları dönemin moda isimleri ve popüler kültürün etkileri gibi pek çok unsurdan etkilenirler.

Türk toplumunda isim verme önem verilen ve çeşitli ritüellerle kutlanan toplumsal bir eylemdir. Çocuk sahibi olmak özellikle de erkek çocuk sahibi olmak ayrıca toplumsal bir statüyü temsil etmektedir. Çocuk sahibi olmak bir aile için hem bir statü, hem de ailenin devamlılığını sağlama ayrıcalığı getirir. Bu nedenle çocuklarının gelecekte sağlıklı bir bireysel ve toplumsal yaşamı için aileler isim seçiminde geleneklere uymayı tercih ederler. Özellikle erkek çocuklarının isimleri verilirken aile büyüklerinin yani dede ve büyük dedelerin, dini liderlerin, dini liderlerin yakınları veya aile fertlerinin isimleri verilir. Çocuklarının güçlü karaktere ve sağlıklı bir bedene sahip olması için hayvan veya maden isimleri verilir. Kız çocuklarının isim tercihinde isim yelpazesi daha geniş tutulur. Erkek çocuklarda olduğu gibi birinci öncelik aile büyüklerinin yani büyükanne ve anneanne ve dini liderlerin eşleri, kızları veya kız torunlarının isimleri tercih edilir. Bunun yanında kız çocuklara güzellik, zerafet, güzellikle ilgili anlamları barındıran doğadan isimler tercih edilir. Çiçek isimleri, bitki isimleri, değerli madenler ve güzellikle ilgili kavramlar kız çocuklarının sıklıkla verilen isimlerdir.

Türk toplumunda isim vermek toplumsal bir eylem olduğu için toplulukla bu sevincin paylaşılması da önemlidir. Bu nedenle tarih boyunca çeşitli isim verme törenleri yapılmıştır. İslamiyetin kabulü ile bu törenler de dini nitelik kazanmıştır. Çocuğa ismini bir imam, camii hocası veya dini niteliğiyle saygı duyulan bir kişinin kulağına adını söylemesi ve kulağına ezan okuması ile isim verme işlemi tamamlanmaktadır. Törende, tanıdıklar, akrabalar ve ileri gelenlerin davet edildiği bir yemek verilmektedir.

Araştırma ile günümüzde Türkiye’de konulan isimlerin kaynaklarının neler olduğu ve isim koyma ritüelleri hakkında bilgi toplanmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma ile gençlere isimlerini kim vermiş, ne zaman vermiş, bu isimleri neden vermiş, aile geleneği olan isimler nelerdir, nasıl bir isim verme töreni yapılmış ve kişiler kendilerine verile isimler hakkında neler düşünmektedir sorularına yanıt aranmaktadır.

Araştırmanın örnekleme amaçlı örneklem yöntemi ile seçilen farklı üniversitelerde okuyan 416 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmaktadır. Ankette demografiye belirlemeye yönelik sorular ve anketörlerin isimlerinin kaynakları, isim koyma gelenekleri ve isimlerine yönelik tutumları hakkında sorular bulunmaktadır.

Araştırmanın bulguları şunlardır:

Araştırmaya 132 erkek, 284 kadın toplam 416 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu 2000 yılı sonrasında doğmuştur yani 25 yaş altındadır.

Kadın katılımcılarda 156 farklı isim yer alırken; erkek katılımcılarda 88 farklı isim yer almaktadır. Kadın katılımcıların isimleri içinde en çok kullanılan isimler; İrem (13), Fatma (10), Elif (9), Ayşe (8) ve Zeynep (7)’dir. Erkek katılımcılar arasında en çok kullanılan isimler; Ahmet (8), Mustafa (5), Ali (5) ve Muhammed (4) olduğu görülmektedir. İki cinsin kullandığı Deniz ismi üç kadın ve bir erkek katılımcıda bulunmaktadır.

Erkek katılımcıların %32.6’sının ikinci ismi bulunurken, %23.5’i ilk ismini kullanmayı tercih etmektedir. Kadınların %22.5’inin ikinci ismi bulunurken, %17.6’sı ilk ismini kullanmayı tercih etmektedirler. Görüldüğü gibi ikinci ismi olanlar çoğunlukla ilk isimlerini kullanmaktadırlar. Kadınlarda ikinci isim olarak ilk sırada Nur ve ikinci sırada Naz yer almaktadır. Erkeklerde ikinci isim olarak en çok Batuhan tercih edilmektedir. İki isim alan katılımcılarda kadınlarda çoğunlukla bir isme Nur ismi eklenerek dini referans sağlandığı görülmektedir.

Erkeklerde babanın tek başına isim koyması ve anne- baba ortak kararı neredeyse eşittir. Özellikle erkek çocuklarda isim koymak Türk toplumunda çok önemlidir. Annenin tek başına isim koyma oranı babanın tek başına isim koyma oranının neredeyse yarısıdır. Kadın katılımcılarda anne ve baba ortak kararı ile isim koyma oranı ilk sıradadır. Burada da babanın tek başına isim koyması, annenin tek başına isim koyma oranından fazla olduğu görülür. Kadınlarda isim koymada aile büyüklerinin ve akrabaların isim koyma oranı erkek çocuklara göre daha fazladır. Kız çocuklara isim koymada anne baba dışında diğer

aile fertleri ve tanıdıklar da söz sahibi olmaktadır. Kadın ve erkek katılımcıların yarısının isimlerine ailelerinin doğmadan önce karar verdikleri görülmektedir. Her iki cinste ikinci sırada isim verme kararı doğumdan hemen sonra olmaktadır.

Erkeklerin isimlerinin kaynağında ilk sırada tanrının sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınları ile ilgili isimler olduğu görülmektedir. Buna Kur'an'da geçen bir kavramdan dolayı verilen isimler eklendiğinde erkeklerin isimlerinin yarısının dini kaynaklı olduğu görülmektedir. Erkeklerle verilen isimlerde ikinci sırada ölmüş veya yaşayan aileden bir büyüğün ismi verilmektedir. Üçüncü sırada tarihi kahramanlar ve siyasi liderler ile ilgili isimler verilmektedir.

Kadınların isimlerinin kaynaklarında birinci sırada Kur'an'da geçen bir kavram, ikinci sırada bir duygu veya kişilik özelliğini temsil eden isimler ve üçüncü sırada dönemin moda isimleri yer almaktadır. Dördüncü sırada ölmüş veya yaşayan aileden bir büyüğün ismi kadınlara verilmektedir. Kadınların isim kaynakları açısından erkeklerden farklılaştığı görülmektedir. Kadın isimleri daha soyut, daha çeşitli, zarafeti, güzelliği, güzel huy ve duyguları temsil eden isimlerden seçilmektedir. Kuran'dan alınan isimlerde bu duyguları temsil eden kavramların seçildiği görülmektedir. Erkeklerde isim seçiminde dini unsurlar daha ağır basarken; kadın isimlerinde dönemin moda isimlerinin ve coğrafi öğeler, kozmik, göksel ve meteorolojik olaylar ile ilgili isimlerin ve Kuran'da geçen kavramların erkeklerle göre daha yoğun kullanıldığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların ailelerinde aynı isimli başka akrabasının olması ile ilgili verilere bakıldığında büyük oranda katılımcıların isimlerinin başka akrabalarında olmadığı görülür. Bu da ailenin yeni isimler verme yönünde tutumunu göstermektedir. Aile geleneği olarak sürekli konan isimleri katılımcıların yazması istenmiştir. Buna göre aile geleneği olan kadın isimlerinde en çok Fatma ve Ayşe tercih edildiği görülmektedir. Aile geleneği olarak erkek isimlerinde en çok Mehmet, Ali ve Ahmet isimleri yer almaktadır. Bura da da Türk toplumunda dini isimlerin aile büyüklerine verildiği, sonraki kuşaklarda çocuklara veya torunlara verilerek yaşatıldığı görülmektedir. Ailede çokça kullanılan kadın isimleri arasında Ayşe, Elif, Fatma, ve Zeynep yer almaktadır. Ailede en çok kullanılan erkek isimleri arasında Mehmet, Mustafa, Ali, Muhammed, Hasan, Yusuf ve Ahmet bulunmaktadır. Her iki cinste isimlerin de peygamberlerin isimleri ve yakın akrabalarının isimleri olduğu görülmektedir. Bu grupta aile üyelerinin aynı zamanda aynı ismi taşımaları bakımından erkek isimlerinde tekrarlar kadın isimlerine göre daha çoktur.

İsim koyma ritüeli olarak kadın ve erkekte yakın oranlarda babaları veya aile büyüklerinden biri kulaklarına ezan okuması, bir yemek verilmesi, komşu ve akrabalar davet edilmesi tercih edildiği görülmektedir. İkinci sırada uyulan ritüel ise camii hocasının veya imamın kulaklarına ezan okuması, dualar etmesi, bir yemek verilmesi ve komşu ve akrabaların davet edilmesidir. Bu iki ritüel de dinidir ve Türk toplumunda yüzlerce yıldır uygulanmaktadır. İsim konurken aileleri hiç bir tören yapmayan katılımcı oranı erkek ve kadınlarda üçte bir oranındadır. İsimlerin dini referansla seçildiği bir toplumda isim vermede dini bir tören yapılmaması; şehir hayatının zorluğu, doğumların hastanede yapılması gibi nedenlerle açıklanabilir.

Katılımcıların aileleri tarafından kendilerine verilen isimlerle ilgili tutumlarını belirlemek amacıyla beş soru sorulmuştur. Erkek ve kadın katılımcıların büyük çoğunluğu isimlerini değiştirmek istememektedir. Ailelerinin kendileri için seçtiği ismi beğenmektedirler. Kadın ve erkek katılımcılar büyük oranda isimlerinin bir anlamı olduğunu belirtmiştir. Erkek katılımcıların yarısı isimlerini geleneksel, kadın katılımcıların yarısı ise isimlerini modern bulmaktadır. Bunun nedeni erkeklerde isimlerin tarihi kahramanlar, dini liderler veya aileden bireylerin isimlerinin olması; kadınlarda da çok çeşitli ve yeni isimlerin bulunmasıdır. Kadınlarda özellikle geleneksel isimlere ekler getirilerek yeni isimler oluşturulmaktadır. Kadınlarda dönemin moda isimleri, sanatçı isimleri yoğun yer almaktadır. Katılımcılara bir şansları olsaydı aynı ismi seçip seçmeyecekleri sorulduğunda kadınların erkeklerle göre daha fazla oranda kendi isimlerinden memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Erkeklerin ve kadınların

büyük çoğunluğu isimlerinin kişiliklerini yansıttığını ifade etmiştir. Kadın ve erkeklerin büyük oranda isimlerini sevdikleri görülmektedir.

Bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalarda çocuklara değil de çocuk sahibi olan anne babalara yönelik anket çalışmaları yapılarak çocuklarına isim verirken nelerin onları etkilediği tespit edilebilir. Özellikle siyasal iklimin, popüler kültürün, internet kullanımı ile diğer kültürlerle etkileşimin ve annenin sosyal statüsündeki değişimin isim tercih etmede anne babalar üstündeki etkileri ölçülebilir.

Kaynakça

- Abdurrahman, V. (2004). Türklerin ad koyma gelenekleri üzerine bir inceleme. *Milli Folklor*, S.61, 124-133.
- Acıpayamlı, O. (1992). Türk kültüründe 'ad koyma Folkloru'nun morfolojik ve fonksiyonel yönlerden incelenmesi. *Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları 167, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi 37*, 1-15,
- Akbaba, D. G. (2012). Nogay Türklerinde kişi adları. *Dil Araştırmaları*. C.10, S.10, 99-122
- Aksan, D. (2003). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, No 439.
- Alkaya, E. (2001). Türklerde ad verme geleneği ve kişi adları. *Türk Kültürü*, C. XXXIX, 459, 442-448.
- Balaban, A. & Deniz, A. (2015). Arnavut kültüründe ad verme geleneği. *4. Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı Bildiri Kitabı*, Ekim 29-30, 38-48.
- Balcı, U. (2014). Türk toplumunda adlar ve soyadları sosyo-kültürel ve dilbilimsel bir yaklaşım. *Diyalog*, S.2, 110-114.
- Balta, N. (2013). Gaziantep'te çocuklara ad verme geleneği. *Folklor/Edebiyet*, C. 19, S. 76, 195-206.
- Coldaşbaev, A. S. & Yoldaş, M. A. (2011) Hıristiyanlık ve İslamiyet'in Rus ve Kırgızların ad koyma geleneklerine etkileri. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)*, Cilt 1, Sayı 1, 31-38.
- Doğan, L. & Osman, D. A. (2013). Yunanistan'ın Batı Trakya Bölgesi'ndeki Kozlukbir ve köylerinde kişi isimleri. Mustafa Arslan (Ed), *Utek 13 Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongre Kitabı*, 17-19 Mayıs 2013, İnternational Burch University Saraybosna, 527-540.
- Fakuade, G., Friday-Otun, J., & Adeosun, H. (2020). Yoruba personal naming system: Traditions, patterns and practices. *Sociolinguistic Studies*, 13 (2-4), 251-271. <https://doi.org/10.1558/sols.37825>
- Finch, J. (2008). Naming names: Kinship, individuality and personal names. *Sociology*, 42(4), 709-725. <https://doi.org/10.1177/0038038508091624>
- Gülensoy, T. (1994). Türklerde ad verme geleneği ve hektor. *Millî Folklor*, Cilt 3, Sayı 22, 5-7
- Güllüdağ, N. (2002). Sarıkamış Başköy'de kişi adları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 1, 79-85.
- İçişleri Bakanlığı (2024, 11 Nisan). 2022 Yılında Türkiye'de En Çok Tercih Edilen İsimler Belli Oldu, <https://www.icisleri.gov.tr/2022-yilinda-turkiyede-en-cok-tercih-edilen-isimler-belli-oldu#:~:text=Bu%20Y%C4%B1l%20Erkeklerde%20Alparslan%20K%C4%B1zlarda%20Zeynep%20C4%B0lk%20S%C4%B1rada&text=Ge%C3%A7en%20y%C4%B1l%20Zeynep%20ismi%208,Eyl%C3%BCl%20ve%20Ecrin%20takip%20etti>.
- Kayasandık, A. (2019). The bibliography essay of Turkish personal names. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 5 (1), 57-90.
- Örnek, S. V. (1975). Türk folklorunda ad seçme ve ad koyma. *Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı*, Taş Matbaası, 101-112.
- Sarıtaş, S. (2009). Balıkesir üniversitesi öğrencilerinin günümüzdeki adlar ve ad verme hakkındaki görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 12, S. 21, 422-433

- Sevinç, M. & Elmas, M. (2024). Şamanizm İnancına Bağlı Bebek Adlandırmaları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 307-314. DOI: 10.29000/rumelide.1471504.
- Şen, S. (2010). Türklerde ad verme törenleri, adların önemi, ad verme ile ilgili gelenek ve inançlar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, S. 6, 153-159.
- Türktaş, M. M. (2019). Türklerde ad verme ile ilgili bazı tespitler. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 7, Sayı 17, 34-44. Doi: <http://dx.doi.org/10.12992/TURUK652>
- Yalçinkaya, B. (2015). Almanca ve Türkçe ad verme gelenekleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55, 1, 363-379.
- Yeşildal, Ü. Y. (2018). Atalar kültürüne dair inanmaların Türklerin ad verme inanç ve gelenekleri üzerindeki tesiri. *Millî Folklor*, S.119, 48-59.
- Young, W. C. (2024). *The animal names of the Arab ancestors*. Brill.

Makale Bilgi Formu

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Kocaeli Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığının 28.03.2024 tarihli 24 sayılı kararıyla gerekli etik izinler alınmıştır. Ayrıca, çalışmada Helsinki Bildirgesi'ndeki araştırma ilkelerine bağlı kalınmıştır. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.